

Ignacy Dec

"Metafizyka ogólna", Stanisław Kowalczyk, Lublin 1997 : [recenzja]

Wrocławski Przegląd Teologiczny 5/2, 162-164

1997

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Święty a charyzmaty (ks. dr W. Wołyniec, PFT Wrocław), *Sakrament Bierzmowania w parafii* (ks. lic. A. Radecki, PFT Wrocław), *Duch Święty u podstaw ruchu ekumenicznego* (ks. dr W. Irek, PFT Wrocław).

Pierwszy dzień obrad zakończyła wieczorna konferencja ks. prof. dra Mieczysława Malińskiego, wygłoszona w katedrze wrocławskiej.

Drugi dzień Wrocławskich Dni Duszpasterskich rozpoczął wykład ks. prof. dra hab. Bogdana Czesza z PFT w Poznaniu, na temat: *Świadectwo pierwotnego Kościoła o Duchu Świętym*. Prelegent podkreślił, że teologia Ducha Świętego pierwotnego Kościoła tchnie świeżością i głębią. Jest ona świadectwem wiary Kościoła, który nie tylko wierzył w moc Ducha Świętego, ale także doświadczania tej mocy był świadomy. Ks. prof. dr hab. Roman Rogowski z PFT we Wrocławiu mówił o *Duchu Świętym w Kościele: Słowo i Sakrament. Duch, który przekonywa świat o grzechu* to temat kolejnego wykładu, który zaprezentował ks. prof. dr hab. Jan Kowalski z PAT w Krakowie. Jako ostatni w tym dniu wystąpił ks. dr hab. Andrzej Siemieniewski z PFT we Wrocławiu, omawiając *Ruchy odnowy – dzieło Ducha Ożywiciela*.

Po południu odbyły się konwersatoria: *Dary Ducha Świętego w życiu chrześcijanina* (ks. dr B. Ferdek, PFT Wrocław), *Duch Święty a nowa Ewangelizacja* (ks. dr J. Misiewicz, PFT Wrocław), *Ruch Odnowy w Duchu Świętym* (ks. dr hab. A. Siemieniewski, PFT Wrocław), *Postępujcie według Ducha – tajemnica życia chrześcijańskiego* (ks. dr A. Jagiello, PFT Wrocław), *Gdzie jest Duch Pański tam wolność – Echo 46. Międzynarodowego Kongresu Eucharystycznego* (ks. prof. dr hab. P. Nitecki, PFT Wrocław)

Wykład ks. prof. dr hab. Ignacego Deca, rektora PFT we Wrocławiu, pt. *Człowiek świątynią Ducha Świętego*, rozpoczął ostatni dzień obrad. Prelegent zaprezentował swoje rozważanie w trzech krokach: 1. obecność Boga w człowieku, 2. działanie Ducha Świętego w sferze poznawczej człowieka, 3. działanie Ducha Świętego w sferze wolitywnej człowieka, w wyborze i realizacji dobra. Metropolita katowicki abp Damian Zimoń, zaszczycający już od kilku lat swoją obecnością konferencje WDD, zaprezentował wykład na temat: *Odnowa parafii dziełem Ducha Świętego*.

Ks. prof. dr hab. Jan Trucina w ogromnym skrócie przypominając główne tezy wygłoszonych w ciągu trzech dni wykładów, podsumował obrady XXVII Wrocławskich Dni Duszpasterskich. Wszystkich uczestników obrad na przyszłoroczne XXVIII Wrocławskie Dni Duszpasterskie bardzo serdecznie zaprosił J. Em. Kardynał Henryk Gulbinowicz, Arcybiskup Metropolita Wrocławski.

Stanisław Kowalczyk, *Metafizyka ogólna*, RWKUL, Lublin 1997, s. 227

Na filozoficznej mapie dzisiejszej Polski ciągle znaczące miejsce zajmuje środowisko Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Jest tu kultywowana przede wszystkim tradycja filozofii klasycznej, wywodząca się ze starożytnej Grecji, a rozwijana przez złoty wiek średniowiecza i kontynuowana także (z nieco mniejszym połotem) w czasach nowożytnych i współczesnych. W tradycji tej czołowe miejsce w układzie dyscyplin filozoficznych zajmuje metafizyka. Mimo, że dyscyplina ta stała się w ostatnich wiekach, a w szczególności w XIX wieku, przedmiotem ostrych ataków ze strony pozytywistów i scjentyistów oraz ich

późniejszych następców, to jednak nigdy nie została wyrugowana ze środowisk uprawiania nauki. Przyjazny klimat znajdowała metafizyka przede wszystkim w katolickich instytucjach i ośrodkach uniwersyteckich. W ostatnich dziesiątkach lat stała się ona w Polsce żywotną i głośną za sprawą Lubelskiej Szkoły Filozofii Klasycznej.

W latach powojennych ukazało się w Polsce kilka publikacji książkowych z zakresu metafizyki, wśród nich także pozycje o charakterze podręcznikowym. Przewodzi im kilkakrotnie wznawiany podręcznik M.A. Krapca: „Metafizyka. Zarys podstawowych zagadnień” (wyd. I, Poznań 1966). Jest to jednak podręcznik przeznaczony raczej dla wykładowców tego działu wiedzy, aniżeli dla studentów. W opinii studentów teologii, a nawet filozofii, uchodzi on za mało klarowny. Posiada nierównomierną (nieproporcjonalną) prezentację poszczególnych zagadnień klasycznej metafizyki. Także prace książkowe z zakresu metafizyki innych autorów (S. Świeżawski, M. Jaworski, S. Adamczyk, T. Czeżowski, K. Ajdukiewicz, M. Gogacz, A. B. Stępień, Z. J. Zdybicka, G. Dogiel) mają różnego rodzaju niedoskonałości formalne i merytoryczne. Są w części przestarzałe i niekompletne. Dlatego bardzo dobrze się stało, że publikacje podręcznikowe z zakresu metafizyki zostały ubogacone o pozycję książkową przygotowaną przez ks. prof. Stanisława Kowalczyka.

Książka autora składa się z ośmiu części. Pierwsza z nich (ss. 7-39) obejmuje zagadnienia wstępne. Jest tu mowa o pojęciu i przedmiocie metafizyki, o jej historii, potrzebie uprawiania, metodach i jej stosunku do nauk przyrodniczych i teologii. Drugą część (ss. 41-63) autor poświęca zagadnieniu tworzenia pojęcia bytu. W związku z tym omawia teorię abstrakcji i separacji, przedtomaszowe i tomaszowe pojęcie bytu. Przedmiotem części trzeciej (ss. 65-83) jest teoria analogii bytu oraz problem bytowego pluralizmu. W czwartej części (ss. 85-109) są przedstawione pierwsze zasady bytu, a więc zasada tożsamości, niesprzeczności i racji dostatecznej. W piątej części (ss. 11-138) znajdujemy omówienie transcendentnych właściwości bytu: jedności, prawdy, dobra i piękna. Część szósta (ss. 139-158) zawiera wykład teorii aktu i możliwości oraz omawia złożenie bytu z istoty i istnienia. W następnej, siódmej części (ss. 159-189) znajdujemy omówienie teorii substancji i przypadłości. Wśród tych ostatnich autor osobno omawia kategorię jakości i relacji. Ostatnia, ósma część (ss. 191-223) obejmuje prezentację teorii przyczyn: materialnej, formalnej (wzorczej), sprawczej i celowej.

Po każdej części autor zamieszcza bibliografię, w której można szukać poszerzenia informacji o omawianych w poszczególnych częściach zagadnieniach.

Powyższa sygnalizacja zawartości „Metafizyki ogólnej” pozwala zauważyć, że autor zamieszcza w niej tradycyjne zagadnienia metafizyki klasycznej. W książce – jak łatwo spostrzec – została jedynie pominięta teoria materii i formy.

Książka autora posiada wiele zalet. Wśród nich należy uwydatnić przede wszystkim następujące: wierność tradycji tomistycznej; jasna konstrukcja całości; zachowanie proporcji w układzie poszczególnych zagadnień; klarowny, komunikatywny język; spójność metodologiczna i merytoryczna; bogata dokumentacja bibliograficzna w przypisach; umieszczenie po każdym rozdziale bibliografii.

Biorąc pod uwagę fakt pomnożenia w ostatnich latach w Polsce instytucji kształcenia teologicznego (powstanie nowych diecezji i w związku z tym – nowych seminariów duchownych; powstanie kolegiów teologicznych dla kształcenia katechetów), należy wyrazić radość i i okazać autorowi wdzięczność z racji przygotowania i opublikowania tego

podręcznika. Będzie on z pewnością dużą pomocą dydaktyczną zarówno dla wykładowców, jak i dla studentów tego przedmiotu, który stanowi podstawowy dział filozofii klasycznej. W książce znajdują też wiele dla siebie ci wszyscy, którzy szukają w filozofii mądrości.

ks. Ignacy Dec

Robert C. Solomon i Kathleen M. Higgins, *Krótką historia filozofii*, tłum. Natalia Szczucka-Kubisz, Warszawa 1997, s. 376

Żyjemy w epoce niezwykle pośpiechu.. Niemal wszyscy narzekamy na brak czasu. Nie mamy ochoty czytać obszernych książek, oglądać długich filmów, uczestniczyć w długotrwałych uroczystościach. W nauce szukamy dobrych syntez. W wyniku ogromnej specjalizacji i rozczłonkowania dyscyplin naukowych mówi się dziś coraz częściej o potrzebie unifikacji wiedzy. Tendencje powyższe dają się także zauważyć na terenie filozofii. Dziś już nie sposób jest ogarnąć wszystkich (nawet tych najważniejszych) publikacji filozoficznych, poświęconych poszczególnym filozofom, czy też kierunkom filozoficznym, ukazującym się w skali całego świata. Potrzebne są tu też syntezy, skróty, zarysy.

Ukazała się ostatnio na półkach księgarskich w Polsce książka pt.: „Krótką historia filozofii”. Jest to tłumaczenie angielskiej wersji tej książki, której autorami są Robert C. Solomon i Kathleen M. Higgins. Przekładu dokonała Natalia Szczucka-Kubisz. Książka jest godna nie tylko zauważenia, ale i zareklamowania ze względu na posiadane walory. Można pytać o zasadność takiej reklamy. Wiadomo bowiem, że w Polsce posiadamy niezwykle cenny podręcznik do dziejów filozofii pióra prof. Władysława Tatarkiewicza. Na tymże podręczniku wychowały się już całe pokolenia filozofów i nauczycieli filozofii. Jest to podręcznik o wysokich walorach formalnych i merytorycznych. Jego najważniejsza cecha to niespotykany obiektywizm. Autor, prezentując myślicieli czy też kierunki filozoficzne, wykazał się ogromnym kunsztem filozoficznym i historycznym. Starł się zawsze zachowywać obiektywizm i wielki szacunek dla przedstawianych autorów i poglądów. Jednakże, w ostatnim czasie, w związku z ze wzrostem liczby studentów studiów zaocznych i powołaniu na uczelniach państwowych studiów licencyjnych, a w Kościele – kolegiów teologicznych, pojawiła się potrzeba bardziej skondensowanych syntez dziejów filozofii, niż ta, którą zawiera monumentalna Historia filozofii Wł. Tatarkiewicza.

Jakie walory posiada prezentowana tu „Krótką historia filozofii”? Jest to przede wszystkim krótki szkic dziejów filozofii, gdyż mieści się on na 376 stronicach. Jest to także prezentacja o wysokim stopniu obiektywności i – co ważne – prezentacja dziejów filozofii w skali całego świata (wiadomo, że podręcznik prof. Tatarkiewicza prezentuje przede wszystkim dzieje filozofii europejskiej). Oprócz myślicieli z kręgu kultury europejskiej, spotykamy w niej także postaci z filozofii krajów afrykańskich, azjatyckich, i obydwu Ameryk.

Całość dziejów filozofii światowej autorzy podzielili na cztery części. Pierwszą (ss. 13-99) zatytułowali: „Poszukiwanie porządku świata: filozofia starożytna”. Drugą część (ss. 101-205) nosi tytuł: „Bóg i filozofowie: filozofia religijna i filozofia średniowieczna”. Oprócz tradycyjnych nazwisk z filozofii europejskiej, mamy w niej ukazane kierunki filozoficzno-religijne Bliższego i Dalekiego Wschodu. W trzeciej części, której tytuł brzmi: „Pomiędzy nauką a religią: